

մի թողուր որ անխրատ վարժի, որ մեղաց ժանպն 'ի վերայ չնստի և չապականէ : Տղայի միտքն որպէս զկակուղ մում է . զբարի խրատն և զիմաստութեան ուսումն գիր 'ի վերայ մատնեհար, որ այլ պիղծ և վատթար իյբ չկերպարանի 'ի միտքն : Տղայի միտքն յստակ ական է աղբեր ջրոյ, մի թողուր ճապաղի կամ ցամաքի, և դառն և աղտաղտուկ և օտար ջուր 'ի ներքս մտանէ և խառնեալ պղտորի . այլ զոր օրինակ զջուրն յականէն եթէ ոք կամի 'ի պէտս տանել ըմպելոյ և կամ զանդաստանս և զայգիս ջրելոյ, ագուգով և փողրակով պնդէ և հաւաքէ զի մի ճապաղի և կամ հեղեղաբեր օտար ջուր 'ի ներքս խառնի, այսպէս և ըզմիտս տղային որպէս փողրակով յամենայն կողմանց պնդել պիտի ուսմամբ աստուածային օրինացն, իմաստութեամբ հանձարոյ և աստուածպաշտութեան խրատովն, զի մի ելեալ միտքն ճապաղի ընդ զգայարանն 'ի տես աչացն և 'ի լսել ականջացն, յորկորամոլութիւն կամ յարեցութիւն և կամ յայլ գործս փնասու, և կամ օտար և ժանդ և դառն ջրոյ նրման գործք պղծութեան կամ ձայնք և երգս գուսանական և խօսք և բանք աղտեղի մտեալ ընդ ականջն, կամ դարչ և անպատեհ տեսութիւն ընդ աչան, և խառնեալ պղտորեն զյստակ և զսուրբ միտան, և այնպէս անպտուղ առնեն : Եւ այսքան յաղագս անընդեան և խրատու և ուսման տղայոց . զոր և աստուածային առաքեալն Պօղոս պատուիրէ . հարբ, սիրով խրատեցէք զորդիս ձեր և սնուցէք սրբութեամբ և երկիւղիւն Նստուծոյ :

ՅՈՎՏ . ԵՐԶԵՎԱՅԻ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՆ ԱՇԽԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

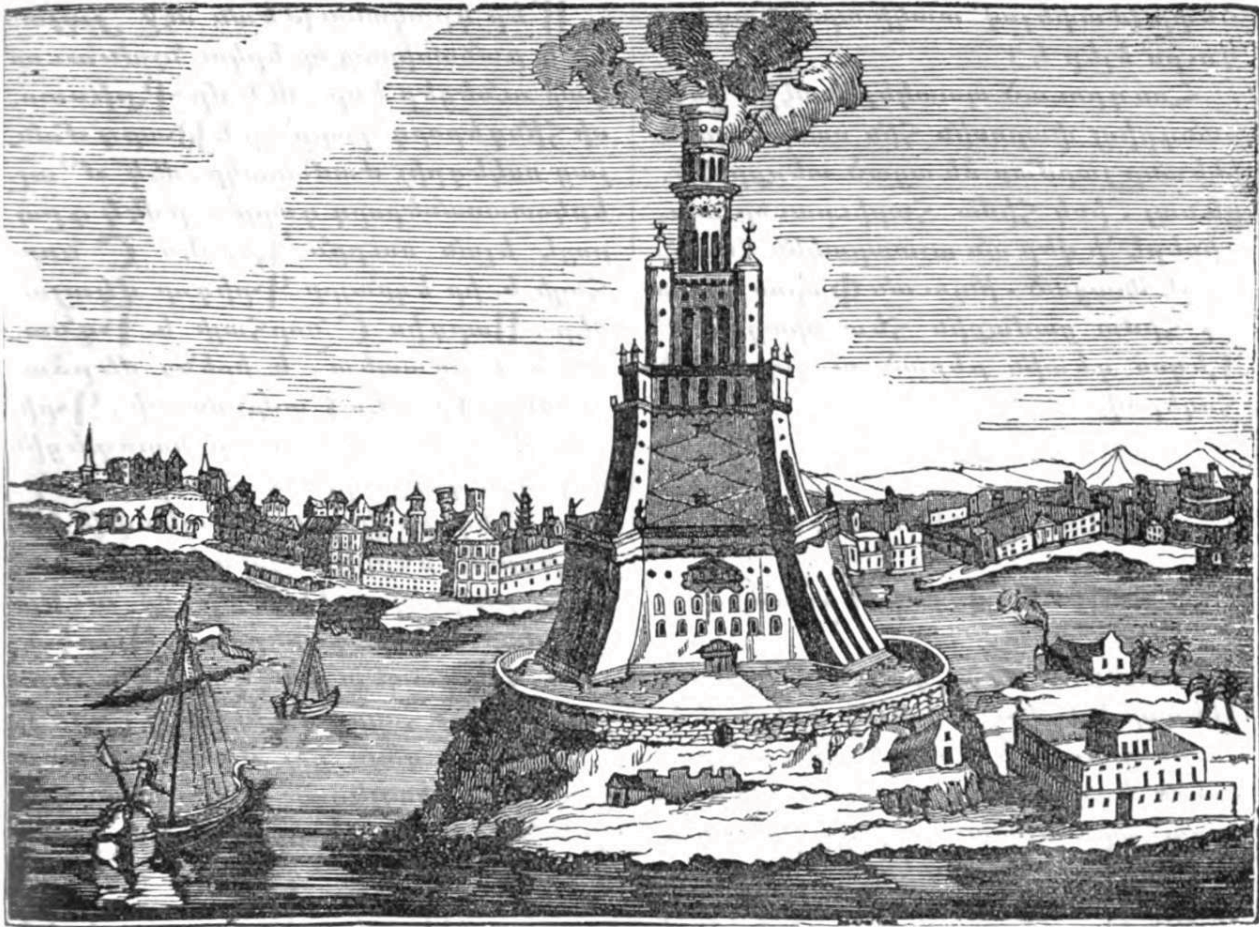
Ղեքսանդրիոյ քարոսը :

ՓԱՐՈՍՆԵՐՈՒ վրայ ուրիշ անգամ ալ համառօտ տեղեկութիւն մը դրեր էինք Նազմավիպիս մէջ¹ . հոս ամենէն առաջինն ու անուանին քիչ մը աւելի կ'ուզենք ստորագրել, այսինքն Ղեքսանդրիոյ փարոսը՝ որ աշխարհիս եօթը հրաշալեաց մէկը սեպուած էր ատենով :

Ղեքսանդրիա՝ քաղաքին հիմնարկութիւնը Վրիստոսէ 331 տարի առաջ եղած է, և հիմնադիրն է մեծն Ղեքսանդր մակեդոնացի, որ իրեն բարակամտութեամբը գուշակեր էր թէ որչափ կրնայ ծաղկիլ ատենով ան քաղաքը վաճառականութեան մէջ՝ այնպիսի յարմար դիրք ունենալովը : Ղեքսանդրի մեռնելէն ետեւ իր ընդարձակ տերութիւնը գլխաւոր զօրապետներուն մէջ բաժնուեցաւ . ասոնցմէ Պտղոմէոս Ա Վազոսի որդին Եգիպտոսի տիրեց, ու քառասուն տարի թագաւորելէն ետքը՝ աթոռը տրւաւ իր որդւոյն Պտղոմէոսի Բ, որ իր քրոջը վրայ մեծ սէր ունենալուն համար Փիլադեղփոս այսինքն Եղայրա սէր ըսուեցաւ : Ետեւ հայր ու որդի մեծ ջանքով առաջ տարին Եգիպտոսի մէջ : Յունաց լեզուն, գիտութիւններն ու արուեստները . միանգամայն վաճառականութիւնն ալ շատ ծաղկեցունքին, գիտնալով որ ժողովրդոց հարստութեան աղբիւրն ան է . ուստի Ղեքսանդրիա քաղաքը մեծցրնէլէն ու զարդարելէն զատ՝ Պտղոմէոս Բ շինեց անոր նաւահանգստին բերանը նաւ Բարոս ըսուած մեծ ու փառաւոր լապտերը : Երեսն թէ աս լապտերին շինութեանը համար ու

1 Ա հատ . 94 :

2 Իսթեդրիոյ :

Լճեքսանդրիոյ փարոսը :

Թըհարիւր տաղանդի ծախք եղեր է , որ գրեթէ հինգ միլիոն ֆրանք կ'ընէ :

Լճ լապտերը աշտարակի ձևով շէնք մըն էր՝ բարձր ժայռի մը վրայ Փարոս անունով պղտիկ կղզիի մը մէջ շինած , որ Լճեքսանդրիայէն մէկ մղոն հեռու էր . աշտարակին բարձրութիւնը 450 ոտնաչափ էր , ու ինչուան հարիւր մղոն տեղ լոյս կուտար . շինուածքն ալ կարգ կարգ էր իրարու վրայ , վարի կարգերը լայն՝ վրայինները իրարմէ նեղ . վերի ծայրն ալ կրակ կամ ջահեր կը վառէին որ նաւերուն լոյս ըլլայ գիշերները : Արի յարկը վեցանկիւնի էր , աս վեցանկիւնիին ալ իրեք կողմերը գոգաձև , մէկալ իրեքին երկուքը կորնթարդ՝ մէկը գոգաձև : Երկրորդ ու երրորդ յարկերն ալ նոյն ձևն ունէին , չորրորդը քառակուսի էր , ու չորս կողմը մէյմէկ կըլոր

աշտարակներ ունէր , հինգերորդը մեծ աշտարակ մըն էր՝ կըլոր ձևով . բոլոր շինուածքը կոկած քարէ էր , ու փառաւոր սանդուխով մը ինչուան վերի ծայրը կ'երըցուէր : Լճ աշտարակը ոչ միայն նաւերուն լոյս տալու համար էր , հապա նաև բերդ մըն էր՝ նաւահանգիստը պաշտպանելու . ուստի վարի կողմը կըլոր պարըսպով մըն ալ պատած էր :

Արան այսպիսի արձանագրութիւն մըն ալ կար . ՍՈՍՏՐԱՏՈՍ ԳԵՒԴԱՅԻ ԴԵՔՍԻՓԱՆԵԱՅ ՈՐԴԻ , ԴԻՑՆ ՊԱՀՊԱՆԱՅ ՎԱՍՆ ՆԱԻՈՐԴԱՅ : Լճ Ստորատոսը ան ատենի հռչակաւոր ճարտարապետներէն մէկն է եղեր . կ'ըսեն թէ ասիկայ շէնքը լմնցընելէն ետքը աս արձանագրութիւնն ալ դրեր ու ետքը ծեփեր է , ան ծեփին վրայ Պտղոմէոսի անունով ուրիշ արձանա-

դիր մը դրեր է . քանի մը տարիէն ծեփը (թափելով՝ տակի արձանագիրը դուրս ելեր է :

Հոս դրուած պատկերին մէջ Ղեւոնդիոյ փարոսին հին ստորագրութեանը յարմար ձեւացած տեսքը կ'երևնայ . իսկ հիմա հարիւրաւոր տալիս ենք ՚ի վեր ան աշտարակին հետքն ալ չէ մնացած . ինչուան փարոս կղզին ալ հիմա ցամաքին հետ միացած է՝ Ղեղոս գետին բերած ու լեցուցած հողերովը :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Յօժանէս Սարգստի Սարգստի :

ԻՆԱՏՈՒՐ մեծ հանճար՝ կրթութեամբ և երկար ուսմամբ կրկին մեծցած և զօրացած, բարակամիտ ըմբռնումն և վարպետ բացատրութիւն, լեզու արուեստաւոր՝ բայց յստակ և հայկաբան . արտաքին և աստուածային գիտութեանց հմտութիւն, քաջախօս դատողութիւն, վսեմ և անդրգիւ ոգի, անխոնջ հետաքնին և սիրող ստուգութեան, պատկառելի ծանրութեանը հետ զուարճախառն ընտանութիւն, միանգամայն և մէկ զարմանալի խորհրդաւոր կերպ մը՝ որով կարծես թէ ինքզինքը կը քօղարկէ հասարակնայուածքներէն, ասոնք են մեր մեծանուն Յովհաննէս Սարկաւազ վարդապետին յատուկ բնութիւնը, բարքը, ձիրքը, որ ախորժելի պարտք մը կը գնեն մեր վրայ որ ծանօթութիւն մը տանք իր վրայօք իրեն համազգեացը . վասն զի աս ձիրքերովն է որ ինքը իր գտնուած ժամանակին և դիպուածօրը մէջ զինքը ճանչցողներուն զարմանք բերելէն զատ, իմաստութեամբը (թողած յշտակարաններովը անմահ է այսօր ալ, և անմահ պիտի մնայ միշտ մեր դրականութեանը և ընդհանուր իմաստնոց կարգին մէջ, և իրեն հաւասար անձինք գտնելը միշտ աշխատալի

և դժար գործ պիտի ըլլայ մեզի :

Սեր գրականութեան մէջ յայտնի է բանասիրաց որ երկու նշանաւոր դար ունեցեր ենք, մէկ մը՝ Բրիտանի հինգերորդ դարը՝ որ է Թարգմանչաց ոսկեգրիչ ժամանակը, մէկ մ'ալ երկոտասաներորդ դարը՝ ուր մէկ դըպրոցէ ելան սուրբն Ղերսէս Շնորհալի և իր եղբայրը Վրիգոր վկայասէր, Սարգիս Շնորհալի և Իգնատիոս վարդապետ, և իրենց մերձաւորները Ղերսէս Լամբրոնացի, Վրիգոր Տղայ և այլն, որոնք նորոգեցին ոսկեղէն գրիչները, և հնազարդ մըտաց ծննդոցը վրայ նոր ծաղկափթիթ շնորհք մը բերին, այսինքն յստակագոյն բացատրութիւն մը որ աւելի յարմար է նոր դարերուն : Սարկաւազ վարդապետ ան դպրոցէն չէր, բայց կրնայ հայր ըսուիլ անոր, որովհետեւ քան զայն քիչ մը առաջ նոյն շնորհքով փայլեցաւ՝ հանդերձ հին վսեմութեամբ, և իր վարպետ զուրցուածքովը եղաւ եզական և անմահ մատենագիր մը : Ստասաներորդ դարուն կիսէն ինչուան ժ. դարուն երեսներորդ տարին քշեց իր կեանքը, ըսել է թէ իր խոր ծերութեան ատենը վերոյիշեալ վարդապետները գեռ երիտասարդ ու միջահասակ էին, և գրեթէ ինքը գրիչը (թողու ատեն՝ ասոնք ձեռք կ'առնէին : Եւ ատեններս քաղաքական հին հայաստանն ալ նորոգուելու վրայ էր . Բագրատունեաց տէրութիւնը նոր վերջացած, հայոց մէկ մեծ մասը իր բնական աշխարհքէն ելած՝ ուրիշ աշխարհքներ գաղթականներ կը հաստատէր . ու մանք գեռ իրենց մեծ տէրութեանը կտորներուն վրայ կուռըտելով՝ ան հին աշխարհքին ամուր կողմերը որը ապաւինած որը բռնացած կեցեր էին, աստղաբաշխից կարծած՝ մեծ մոլորակի կտոր մանր մոլորակաց պէս . ու մանք ալ ասդիէն անդիէն՝ մէկտեղ եկած մէկ ամբողջ ջահ մը վառել կը ջանային, այսինքն մեր Ռուբինեան և Պահլաւեան իշխանները՝ Վիլիկիոյ